

Na osnovu člana 23. stav (4) Zakona o zaštiti na radu ("Službene novine Federacije BiH", broj 79/20), federalni ministar rada i socijalne politike, u saradnji sa federalnim ministrom zdravstva, donosi

PRAVILA O PROCJENI RIZIKA

DIO PRVI – OSNOVNE ODREDBE

Član 1. (Sadržaj Pravila)

Ovim pravilima propisuje se način i postupak procjene rizika, te sadržaj akta o procjeni rizika od nastanka povreda, profesionalnih oboljenja ili oštećenja zdravlja na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini (u daljnjem tekstu: akt o procjeni rizika), način i mjere za sprječavanje, otklanjanje ili smanjivanje rizika na najmanju moguću mjeru u cilju poboljšanja sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, te druga pitanja od značaja za procjenu rizika.

Član 2. (Definicije pojmova)

Pojmovi koji se koriste u ovim pravilima imaju značenje određeno Zakonom o zaštiti na radu.

Član 3. (Rodna neutralnost izraza)

Izrazi koji se koriste u ovim pravilima, a imaju rodno značenje koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

DIO DRUGI – AKT O PROCJENI RIZIKA

Član 4. (Obaveze poslodavca)

(1) Poslodavac vrši procjenu rizika za svako radno mjesto i mjesto rada u radnoj okolini.

(2) Akt o procjeni rizika je osnov za izradu internog akta o zaštiti na radu kojeg donosi poslodavac, a kojim se utvrđuje organizacija provođenja zaštite na radu, pravila prevencije i zaštite, poslovi sa povećanim rizikom, poslovi na kojima se provodi mjera skraćivanja radnog vremena, način utvrđivanja zdravstvenog stanja radnika koji rade na poslovima sa povećanim rizikom i drugih radnika, sredstva i oprema lične zaštite koja pripadaju radniku, te prava, obaveze i odgovornosti radnika za zaštitu na radu i drugih radnika u ovoj oblasti, kao i druga pitanja od značaja za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.

Član 5. (Izrada akta o procjeni rizika)

Akt o procjeni rizika može izraditi ovlaštena organizacija koja ima dozvolu Federalnog ministarstva rada i socijalne politike za obavljanje te vrste poslova.

Član 6. (Postupak procjene rizika)

(1) Postupak procjene rizika iz člana 4. ovih pravila obuhvata prikupljanje podataka o poslodavcu, radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini kod poslodavca, analizu i procjenu prikupljenih podataka, te sistematsko evidentiranje i procjenu svih faktora u procesu rada koji se odnosi na moguće vrste štetnosti i opasnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, koje mogu izazvati rizik od nastanka povreda, profesionalnih oboljenja ili oštećenja zdravlja radnika.

(2) Postupak procjene rizika kod poslodavca se provodi u odnosu na organizaciju rada i radni proces kod poslodavca, sredstva rada, sirovine i materijale koji se koriste u tehničko-tehnološkom i radnom procesu, uvjete rada na mjestu rada i u radnoj okolini, te druge elemente koji mogu izazvati rizik od nastanka povreda, profesionalnih oboljenja ili oštećenja zdravlja radnika.

(3) Poslodavac je obavezan ovlaštenoj organizaciji koja vrši procjenu rizika i izrađuje akt o procjeni rizika kod poslodavca, omogućiti uvid u svu dokumentaciju koja je potrebna za izradu akta o procjeni rizika.

DIO TREĆI – SADRŽAJ AKTA O PROCJENI RIZIKA

Član 7. (Sadržaj akta o procjeni rizika)

Akt o procjeni rizika sadrži, naročito:

- a) podatke o datumu podnošenja zahtjeva poslodavca za provođenje postupka procjene rizika upućenog ovlaštenoj organizaciji, te o datumu izrade akta o procjeni rizika,
- b) opće podatke o poslodavcu,
- c) opis tehničko-tehnološkog i radnog procesa, opis sredstava rada i opis sredstava i opreme lične zaštite,
- d) analizu organizacije rada,
- e) utvrđivanje opasnosti i štetnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini,
- f) procjenjivanje rizika u odnosu na opasnosti i štetnosti,
- g) utvrđivanje načina i mjera za otklanjanje, smanjenje ili sprječavanje rizika,
- h) zaključak,
- i) izmjene i dopune akta o procjeni rizika.

Član 8. (Opći podaci o poslodavcu)

Opći podaci iz člana 7. ovih pravila obuhvataju:

- a) naziv, sjedište i adresu poslodavca,
- b) djelatnost poslodavca,
- c) ukupan broj zaposlenih,

- d) način obavljanja poslova zaštite na radu kod poslodavca,
- e) naziv ovlaštene organizacije koja provodi postupak procjene rizika i vrši izradu akta o procjeni rizika,
- f) podatke o kadrovima ovlaštene organizacije iz tačke e) ovog člana (ime, prezime, stručna sprema i radno iskustvo).

Član 9.

(Opis tehničko-tehnološkog i radnog procesa, opis sredstava rada i opis sredstava i opreme lične zaštite)

Opis tehničko-tehnološkog i radnog procesa, opis sredstava rada i opis sredstava i opreme lične zaštite iz člana 7. ovih pravila obuhvata:

- a) objekte koji se koriste kao radni i pomoćni prostor, uključujući i objekte na otvorenom prostoru, sa svim pripadajućim instalacijama,
- b) sredstva rada i opremu za rad (mašine, uređaji, postrojenja, instalacije, alat i sl), koji se koriste u procesu rada,
- c) konstrukcije i objekte za kolektivnu sigurnost i zdravlje na radu (zaštita na prelazima, prolazima i prilazima, zakloni od toplotnih i drugih zračenja, zaštita od udara električne struje, ventilacija i sl), sa opisom njihove namjene i korištenja,
- d) pomoćne konstrukcije i objekte, kao i konstrukcije i objekte koji se privremeno koriste za rad i kretanje radnika (skela, radna platforma, konstrukcija za sprječavanje odrona zemlje i sl),
- e) sredstva i opremu lične zaštite,
- f) sirovine i materijale koji se koriste u tehničko-tehnološkom i radnom procesu,
- g) opis tehnološkog procesa proizvodnje sa podacima o sirovinama i materijalima koji se koriste, te podacima i karakteristikama štetnih materija koje nastaju tokom tehničko-tehnološkog i radnog procesa,
- h) druge potrebne elemente.

Član 10.

(Analiza organizacije rada)

(1) Analiza organizacije rada iz člana 7. ovih pravila podrazumijeva uvid u interne akte poslodavca kojim je uređena organizacija i sistematizacija radnih mjesta i drugu dokumentaciju koja se odnosi na organizaciju rada, kao i neposrednu provjeru propisane organizacije rada i faktičkog stanja organizacije rada kod poslodavca radi utvrđivanja eventualnih odstupanja.

(2) Analiza organizacije rada iz stava (1) ovog člana sadrži nazive radnih mjesta, mjesta rada, odnosno lokaciju gdje se poslovi obavljaju, uvjete za zasnivanje radnog odnosa, broj trenutnih izvršilaca na radnim mjestima, broj žena, muškaraca, broj maloljetnika, lica sa invaliditetom i dr.

Član 11.

(Utvrđivanje opasnosti i štetnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini)

(1) Utvrđivanje opasnosti i štetnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini vrši se na osnovu podataka koji se prikupljaju iz dokumentacije kojom raspolaže poslodavac (izveštaji o prethodnim i periodičnim ljekarskim pregledima radnika, podaci o povredama na radu, profesionalnim oboljenjima i oboljenjima u vezi sa radom, analiza preduzetih mjera radi sprječavanja povreda na radu, profesionalnih oboljenja i oboljenja u vezi sa radom, zapisnici o izvršenom inspekcijском nadzoru, uputstva za siguran rad i druga dokumentacija za upotrebu i održavanje i sl), posmatranjem i praćenjem procesa rada na radnom mjestu, te analizom i vršenjem potrebnih pregleda i ispitivanja štetnosti i opasnosti na mjestima rada u radnoj okolini.

(2) Pri izradi akta o procjeni rizika ovlaštena organizacija može koristiti rezultate važećih periodičnih pregleda i ispitivanja sredstava rada, pod uvjetom da nalazi utvrđeni periodičnim pregledima i ispitivanjima iz oblasti zaštite na radu nisu stariji

od tri godine i pod uvjetom da u međuvremenu nije došlo do izmjene uvjeta utvrđenih prethodnim periodičnim pregledima i ispitivanjima (izmjena tehnološkog procesa rada, promjena lokacije sredstva rada i sl), dok je ovlaštena organizacija obavezna pri izradi akta o procjeni rizika obaviti pregled i ispitivanje fizičkih, hemijskih i bioloških štetnosti i mikroklima.

Član 12. (Vrste opasnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini)

Opasnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini mogu biti:

a) mehaničke opasnosti, koje se pojavljuju u vezi sa korištenjem sredstava i opreme za rad, kao što su:

- nedovoljna sigurnost zbog rotirajućih ili pokretnih dijelova,
- slobodno kretanje dijelova ili materijala koji mogu uzrokovati povredu radnika,
- unutrašnji transport i kretanje radnih mašina ili vozila, kao i pomjeranja opreme za rad,
- korištenje opasnih sredstava za rad, koja mogu uzrokovati požar ili eksploziju,
- nemogućnost ili ograničenost pravovremenog udaljavanja radnika sa mjesta rada zbog izloženosti zatvaranju, mehaničkom udaru, poklapanju i sl,
- drugi mehanički faktori;

b) opasnosti koje se pojavljuju u vezi sa karakteristikama radnog mjesta, kao što su:

- opasne površine (podovi i sve vrste gazišta, površine sa kojima radnici dolaze u dodir, a koje imaju oštre ivice, šiljke, grube površine, izbočene dijelove i sl),
- rad na visini ili dubini,
- rad u skučenom, ograničenom ili opasnom prostoru (između dva ili više fiksiranih dijelova, između pokretnih dijelova ili vozila, rad u zatvorenom prostoru koji je nedovoljno osvijetljen i sl),
- mogućnost klizanja ili spoticanja (mokre ili klizave površine),
- fizička nestabilnost mjesta rada,
- moguće posljedice ili smetnje usljed obavezne upotrebe sredstava ili opreme za ličnu zaštitu (korištenje sredstava i opreme lične zaštite koji opterećuju radnika),
- posljedice obavljanja poslova radnog mjesta korištenjem neodgovarajućih ili neprilagođenih metoda rada,
- druge opasnosti koje se mogu pojaviti u vezi sa karakteristikama radnog mjesta i načina rada;

c) opasnosti koje se pojavljuju u vezi sa korištenjem električne energije, kao što su:

- opasnost od direktnog dodira sa dijelovima električne instalacije i opreme pod naponom,
- opasnost od indirektnog dodira,
- opasnost od toplotnih dejstava koje razvija električna oprema i instalacije (pregrijavanje, požar, eksplozija, varničenje i sl),
- opasnosti usljed udara groma i posljedica atmosferskog pražnjenja,
- opasnost od štetnog uticaja elektrostatičkog elektriciteta,
- druge opasnosti koje se mogu pojaviti u vezi sa korištenjem električne energije.

Član 13.
(Vrste štetnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini)

Štetnosti na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini mogu biti:

a) štetnosti koje nastaju ili se pojavljuju u procesu rada, kao što su:

- hemijske štetnosti, prašina i dimovi (udisanje, gušenje, unošenje u organizam, prodor u tijelo kroz kožu, opekotine, trovanje i sl),
- fizičke štetnosti (buka, vibracije, štetni uticaji zračenja – toplotnog, jonizirajućeg ili nejonizirajućeg, laserskog, ultrazvučnog i dr),
- biološke štetnosti (virusi, paraziti, gljivice, bakterije, izlaganje mikroorganizmima i alergenima),
- štetni uticaji mikroklimе (visoka ili niska temperatura, vlažnost i brzina strujanja zraka, neodgovarajuća – nedovoljna osvjetljenost),
- štetni klimatski uticaji,
- štetnosti koje nastaju korištenjem opasnih materija u proizvodnji, transportu, pakovanju, skladištenju ili uništavanju,
- druge štetnosti koje se pojavljuju u procesu rada, a koje mogu biti uzrok povrede na radu, profesionalnog oboljenja ili oštećenja zdravlja radnika;

b) štetnosti koje proizlaze iz psihičkih i psihofizičkih napora koji su uzročno povezani sa radnim mjestom i poslovima koje radnik obavlja, kao što su:

- napori ili fizička naprezanja (ručno prenošenje tereta, vučenje tereta, druge dugotrajne fizičke aktivnosti i sl),
- neprilagođen fiziološki položaj tijela (dugotrajno stajanje, sjedenje i sl),
- napori pri obavljanju određenih poslova koje uzrokuju psihosocijalni faktori rizika (stres, monotonija u radu, mobing i sl),
- odgovornost u primanju i prenošenju informacija, korištenje odgovarajućeg znanja i sposobnosti, odgovornost u pravilima ponašanja, odgovornost za brze izmjene radnih procedura, intenzitet u radu, prostorna uvjetovanost mjesta rada, konfliktne situacije, rad sa strankama, rad sa novcem, nedovoljna motivacija za rad, odgovornost u rukovođenju i sl;

c) štetnosti povezane sa organizacijom rada, kao što su:

- prekovremeni rad,
- rad u smjenama,
- rad noću,
- pripravnost za rad i sl;

d) ostale štetnosti koje se pojavljuju na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, kao što su:

- štetnosti koje prouzrokuju druga lica (nasilje prema licima koja rade na šalterima, lica na obezbjeđenju i sl),
- rad sa životinjama,
- rad u blizini vode ili ispod površine vode i sl.

Član 14.
(Procjena rizika u odnosu na opasnosti i štetnosti)

(1) Procjena rizika zasniva se na analizi vjerovatnoće nastanka i težine povreda, profesionalnih oboljenja ili oštećenja zdravlja radnika u vezi sa radom, prouzrokovanim na radnom mjestu i mjestu rada u radnoj okolini.

(2) Na osnovu prikupljenih podataka i prepoznatih, odnosno utvrđenih opasnosti i štetnosti i utvrđene liste opasnosti i štetnosti u radnoj okolini na svakom radnom mjestu, izborom i primjenom odgovarajućih metoda vrši se procjenjivanje rizika, tj. vjerovatnoće nastanka i težine povreda, profesionalnih oboljenja ili oštećenja zdravlja radnika.

(3) Procjena rizika vrši se za svaku prepoznatu, odnosno utvrđenu opasnost ili štetnost, upoređivanjem sa dozvoljenim vrijednostima utvrđenim propisima iz oblasti zaštite na radu, tehničkim propisima, standardima i preporukama.

(4) Vjerovatnoća nastanka povreda, profesionalnih oboljenja ili oštećenja zdravlja radnika u vezi sa radom, prouzrokovanih opasnostima i štetnostima na radnom mjestu i mjestu rada u radnoj okolini, procjenjuje se na osnovu analize koja uzima u obzir učestalost i trajanje izloženosti radnika opasnostima i štetnostima, vjerovatnoću nastanka opasnog događaja i tehničke ili druge mogućnosti za njihovo izbjegavanje, odnosno ograničenje.

(5) Težina moguće povrede, profesionalnih oboljenja ili oštećenja zdravlja radnika procjenjuje se na osnovu analize koja uzima u obzir predvidivu vrstu povrede (laka, teška povreda, smrt, kolektivna povreda na radu), koja se može očekivati.

Član 15.
(Nivoi procijenjenog rizika)

(1) Procjenjivanje rizika vrši se u skladu s Matricom procjene rizika prema općim kriterijima nivoa rizika (vjerovatnost, posljedica), koja je propisana na obrascu broj 1. ovih pravila i čini njegov sastavni dio.

(2) Rizik se procjenjuje kao:

a) beznačajan rizik,

b) rizik koji je prihvatljiv,

c) srednje veliki rizik,

d) veliki rizik,

e) vrlo veliki rizik.

(3) Na osnovu procijenjenog rizika, vrši se utvrđivanje radnih mjesta sa povećanim rizikom, odnosno onih radnih mjesta na kojim i pored potpuno ili djelimično primijenjenih mjera zaštite na radu, postoje okolnosti koje mogu da ugroze sigurnost i zdravlje radnika.

Član 16.
(Utvrđivanje načina i mjera za otklanjanje, smanjenje ili sprječavanje rizika)

(1) Na osnovu procijenjenih rizika na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, aktom o procjeni rizika se utvrđuju način i mjere za sprječavanje, otklanjanje ili smanjenje rizika na najmanju moguću mjeru.

(2) Ako su procijenjeni rizici takve prirode da život i zdravlje radnika nisu teže ugroženi, a za čije otklanjanje su potrebna veća investiciona ulaganja, aktom o procjeni rizika mogu se utvrditi mjere i rokovi za njihovo provođenje, s ciljem potpunog otklanjanja rizika ili smanjenja rizika na najmanju moguću mjeru.

(3) Za provođenje mjera za sprječavanje, otklanjanje ili smanjenje rizika odgovoran je poslodavac neposredno ili preko radnika za zaštitu na radu ili preko drugog lica koje obavlja poslove zaštite na radu kod poslodavca.

Član 17.
(Mjere za otklanjanje, smanjenje ili sprječavanje rizika)

Mjere koje se aktom o procjeni rizika utvrđuju za otklanjanje, smanjenje ili sprječavanje rizika, mogu biti:

- a) promjene u tehničko-tehnološkom procesu rada zamjenom opasnih segmenata u radnom procesu manje opasnim,
- b) održavanje sredstava rada u ispravnom stanju i vršenje propisanih periodičnih pregleda i ispitivanja sredstava rada i opreme,
- c) vršenje propisanih periodičnih pregleda i ispitivanja fizičkih, hemijskih i bioloških štetnosti i mikroklima,
- d) smanjenje vremenske izloženosti radnika utvrđenim fizičkim, hemijskim, biološkim štetnostima i negativnom uticaju mikroklima,
- e) uklanjanje štetnih tvari iz upotrebe ili zamjena manje štetnim,
- f) postavljanje izolovanih kabina,
- g) ograničavanje dijela tehničko-tehnološkog procesa, odnosno štetnog uticaja na radnu okolinu postavljanjem pregrada, okvira i dr,
- h) uvođenje mehanizacije radi zamjene fizičke prisutnosti radnika,
- i) osiguravanje propisanih uvjeta za siguran i zdrav rad u radnoj okolini,
- j) osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad,
- k) periodične provjere teorijske i praktične osposobljenosti radnika za siguran i zdrav rad za radnike na radnim mjestima sa povećanim rizikom, sa utvrđenim rokovima,
- l) osiguravanje sredstava i opreme lične zaštite na radu i održavanje u ispravnom stanju,
- m) upućivanje zaposlenih na prethodne i periodične ljekarske preglede,
- n) ergonomske mjere,
- o) izmjene u organizaciji rada i dr.

Član 18.
(Zaključak)

(1) Nakon provedenog postupka procjene rizika kod poslodavca donosi se zaključak iz člana 7. ovih pravila.

(2) Zaključak iz stava (1) ovog člana sadrži:

- a) spisak svih radnih mjesta na kojima je izvršena procjena rizika sa navođenjem stepena utvrđenog rizika,
- b) spisak radnih mjesta koja su utvrđena kao radna mjesta sa povećanim rizikom,
- c) prioritete u otklanjanju rizika,
- d) izjavu poslodavca kojom se obavezuje da će primijeniti sve utvrđene mjere za siguran i zdrav rad radnika.

Član 19.
(Izmjene i dopune akta o procjeni rizika)

(1) U slučaju promjene rizika u procesu rada, poslodavac je dužan da izvrši odgovarajuću izmjenu akta o procjeni rizika.

(2) Akt o procjeni rizika podliježe potpunoj izmjeni i dopuni nakon svake kolektivne povrede na radu sa smrtnim posljedicama, koja se dogodi na radnom mjestu i mjestu rada u radnoj okolini poslodavca ili ukoliko to naloži inspektor rada.

(3) Akt o procjeni rizika podliježe djelimičnoj izmjeni i dopuni, u dijelu koji se odnosi na određeno radno mjesto i s njim povezana radna mjesta, i to:

a) u slučaju smrtne i teške povrede na radu,

b) u slučaju svake nove opasnosti ili štetnosti, odnosno promjene stepena rizika u procesu rada,

c) kada mjere koje su utvrđene za sprječavanje, otklanjanje ili smanjenje rizika ne odgovaraju procijenjenom stanju,

d) kada postoje mogućnosti i načini za unaprjeđenje, odnosno dopunu procijenjenih rizika,

e) u slučaju kada to naloži inspektor rada.

DIO ČETVRTI – PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 20.

(Postupanje poslodavaca do donošenja akta o procjeni rizika)

Do donošenja akta o procjeni rizika u smislu ovih pravila, mjere zaštite na radu koje se provode radi sprječavanja povreda na radu, profesionalnih oboljenja i oštećenja zdravlja radnika, provodit će se u skladu sa općim aktom poslodavca kojim su uređena prava, obaveze i odgovornosti iz oblasti zaštite na radu.

Član 21.

(Stupanje na snagu)

Ova pravila stupaju na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 03-02/3-2895/20
15. marta 2021. godine
Sarajevo

Ministar
Vesko Drljača, s. r.

Obrazac broj 1 - Matrica procjene rizika prema općim kriterijima nivoa rizika (vjerovatnost, posljedica)

1. Kategorije vjerovatnosti (povreda na radu, oštećenje zdravlja ili oboljenje radnika u vezi sa radom prouzrokovano štetnostima i opasnostima na radnom mjestu i mjestu rada u radnoj okolini)

1.	Beznačajna	Vrlo mala vjerovatnoća nastanka, samo u izuzetnim situacijama
2.	Mala vjerovatnoća	Mogućnost postoji, malo vjerovatno
3.	Srednja vjerovatnoća	Mogućnost postoji, pod određenim okolnostima, vjerovatno moguće
4.	Velika vjerovatnoća	Povećana mogućnost nastanka, vrlo vjerovatno očekivano
5.	Izuzetno velika vjerovatnoća	Gotovo sigurno, velika mogućnost nastanka

2. Kategorije težine posljedica (povreda na radu, oštećenje zdravlja ili oboljenje radnika)

1.	Vrlo laka	Zanemarljivo oštećenje zdravlja. Ne povlači bolovanje, odsustvo sa posla
2.	Laka	Lako i privremeno reverzibilno oštećenje zdravlja koje može zahtijevati ljekarsku pomoć i privremenu nesposobnost za rad
3.	Srednje teška	Značajno oštećenje zdravlja koje zahtjeva duže liječenje i koje može izazvati trajno smanjenje radne sposobnosti
4.	Teška	Trajno i/ili progresivno oštećenje zdravlja, izaziva trajnu nesposobnost za rad
5.	Vrlo teška (smrtno)	Jako oštećenje zdravlja sa hendikepom - smrt ili više povrijeđenih bez obzira na težinu povrede

3. Nivoi rizika

1.	Beznačajan	Rizik je zanemarljiv, mjere zaštite nisu potrebne
2.	Rizik je prihvatljiv	Zaštitu poboljšati ako je moguće
3.	Srednje veliki rizik	Potrebne mjere za poboljšanje zaštite, pratiti zdravstveno stanje
4.	Veliki rizik	Rizik je velik, odmah poduzeti mjere za poboljšanje zaštite, kontrola zdravstvenog stanja, upozoriti radnike na opasnost
5.	Vrlo veliki rizik	Rizik je vrlo velik (neprihvatljiv), odmah zaustaviti proces rada, hitno poduzeti mjere